

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 §:n muuttamisesta (HE 207/2020 vp):Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- neuvotteleva virkamies Matti Sillanmäki, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Nygård, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehittämispäällikkö Sanna Lehtonen, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin lisättäisiin 400 miljoonaa euroa vuodelle 2020 koronavirusepidemiasta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta. Valtionosuuden lisäys olisi kertaluonteinen ja tulisi vuodelle 2020 aiemmin päätettyjen korotusten lisäksi. Lisäyksestä 128,7 miljoonaa euroa kohdennettaisiin kunnille asukasmäärän mukaan (23,45 euroa asukasta kohden) ja 267 miljoonaa euroa verovuoden 2020 verontilityksissä sovellettavien kunnallisveron jako-osuuksien mukaisessa suhteessa. Lisäksi 4,3 miljoonaa euroa kohdennettaisiin kunnan 13—15-vuotiaiden asukkaiden määrän mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden kasvomaskien hankinnasta aiheutuvien kustannusten johdosta (0,78 euroa 13—15-vuotiasta asukasta kohden).

Valtionosuuksiin tehtäisiin lisäksi vuonna 2020 yhteensä 350 miljoonan euron lisäys koronavirustartunnan toteamiseksi tehtyjen testien ja koronaviruksen tartuntaketjujen jäljittämisen aiheuttamien kustannusten korvaamiseksi. Lisäys kohdennettaisiin kunnille jakamalla kokonaismäärä ensin sairaanhoitopiiriin kuntayhtymille niiden alueella tehtyjen koronavirustestien mukaisessa

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2020 vp

suhteessa ja tämän jälkeen jakamalla sairaanhoitopiirin kuntayhtymän osuus kokonaismäärästä sen jäsenkunnille niiden asukasmäärien mukaisessa suhteessa.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan yhteensä 750 miljoonan euron suuruista lisäystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodelle 2020 koronavirusepidemian taloudellisten vaikutusten johdosta. Esitys on osa koronavirusepidemiaan liittyvää kuntien tukemisen mittavaa toimenpidekokonaisuutta. Esitys liittyy vuoden 2020 seitsemänteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetulla lailla kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään 400 miljoonaa euroa siten, että 128,7 miljoonaa euroa kohdennetaan kunnille asukasmäärän mukaisessa suhteessa ja 267 miljoonaa euroa verovuoden 2020 verontilityksissä sovellettavien kunnallisveron jako-osuuksien mukaisessa suhteessa. Lisäyksestä 4,3 miljoonaa euroa kohdennetaan erikseen oppilaiden ja opiskelijoiden kasvomaskihankinnasta aiheutuviin kustannuksiin.

Vaikutukset yksittäisiin kuntiin vaihtelevat sen mukaan, mikä on kunnan asukasmäärä, 13—15-vuotiaiden asukkaiden määrä, kunnallisveron jako-osuus sekä verotulojen ja valtionosuuksien osuus kunnan tuloista. Euromääräisesti tarkasteltuna merkittävä osa lisäyksistä kohdentuu erityisesti suurimmille kaupungeille ja noin kolmannes valtionosuuden lisäyksistä kohdentuu Uudenmaan kunnille. Asukasta kohden tarkasteltuna kaikki kunnat kuitenkin saavat merkittävän valtionosuuden lisäyksen.

Lisäksi vuonna 2020 valtionosuuksiin tehdään yhteensä 350 miljoonan euron lisäys koronavirus-tartunnan toteamiseksi tehtyjen testien ja koronaviruksen tartuntaketjujen jäljittämisen aiheuttamien kustannusten korvaamiseksi. Valtionosuuden lisäys korvaa kunnille suoraan aiheutuvien kustannusten lisäksi myös sairaanhoitopiirien jäsenkunniltaan laskuttamat testauskustannukset.

Esityksen perustelujen mukaan testaukseen ja jäljittämiseen vuodelle 2020 varatun määrärahan jakaminen valtionavustusmenettelyjen kautta vuoden 2020 aikana on todettu aikataulullisesti mahdottomaksi, minkä vuoksi määräraha kohdennetaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta. Vuonna 2021 on tarkoitus siirtyä todellisiin kustannuksiin perustuvaan kompensatioon valtionavustusmenettelyn kautta. Valiokunta pitää tätä tärkeänä.

Koronavirusepidemian vaikutukset kaupungeille ja kunnille vuonna 2020 ovat merkittävät. Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää ehdotettua lisätukea tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Tuen tarkka kohdentaminen on vaikeaa, mutta valiokunta haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tuki kohdentuisi mah-

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2020 vp

dollisimman hyvin niihin kuntiin, joihin koronavirusepidemia on vaikuttanut eniten. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä 36 §:n 9 momenttiin ehdotetulla tarkistuksella.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

36 §. Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset. Lakiehdotuksen tarkoituksena on, että yhteensä 4,3 miljoonaa euroa kohdennetaan erikseen kunnan 13—15-vuotiaiden asukkaiden määrän mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden kasvomaskien hankinnasta aiheutuvien kustannusten johdosta. Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan pykälän 9 momentissa mainittu asukaskohtainen euromäärä (0,78 euroa 13—15-vuotiasta asukasta kohden) on virheellinen. Kyseinen euromäärä on laskettu kokonaisasukasmäärän mukaan. Kunnan 13—15-vuotiaiden asukkaiden määrän mukaisesti kohdennettava valtionosuuden lisäys on 24,07 euroa 13—15-vuotiasta asukasta kohden. Vuonna 2020 käytettävien laskentatietojen mukaan 13—15-vuotiaita on yhteensä 178 679.

Edellä todetun perusteella valiokunta ehdottaa 9 momentissa mainitun euromäärän muuttamista 24,07 euroksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 207/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 36 §:n 5 ja 6 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 561/2020, ja
lisätään 36 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1376/2019 ja 561/2020, uusi 9 ja 10 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2020 vp

36 §

Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset

Vuonna 2020 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään 56,25 euroa asukasta kohden, 106,73 euroa alle 18-vuotiasta asukasta kohden ja 50,07 euroa 65 vuotta täyttänyttä asukasta kohden koronavirusepidemiasta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta.

Vuonna 2020 kunnille maksetaan yhteensä 637 miljoonaa euroa koronavirusepidemiasta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta. Korvaus maksetaan kunnille verovuoden 2020 verontilityksissä sovellettavien kunnallisveron jako-osuuksien mukaisessa suhteessa.

Vuonna 2020 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään 24,07 euroa 13—15-vuotiasta asukasta kohden oppilaille ja opiskelijoille hankittavista kasvomaskeista aiheutuvien kustannusten johdosta.

Vuonna 2020 kunnille maksetaan yhteensä 350 miljoonaa euroa koronavirustartunnan toteamiseksi tehtyjen testien ja koronaviruksen tartuntaketjujen jäljittämisen aiheuttamien kustannusten korvaamiseksi. Kunnalle maksettavan valtionosuuden lisäyksen laskemiseksi lisäyksen kokonaismäärä jaetaan ensin erikoissairaanhoidon lain 7 §:ssä tarkoitetuille sairaanhoitopiiriin kuntayhtymille niiden alueella ennen 1 päivää marraskuuta 2020 tehtyjen koronavirustestien lukumäärien mukaisessa suhteessa. Tämän jälkeen sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän osuus valtionosuuden lisäyksen kokonaismäärästä jaetaan sen jäsenkunnille niiden asukasmäärien mukaisessa suhteessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2020 vp

Helsingissä 17.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Mari Rantanen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne